

mange andre Ting, der efter hans Mening kunde bestaa, indtil de saaldt af sig selv. Denne Betragtning, en Slags nihilistisk Betragtning, som saaledes gik igjennem det ærede Medlems Foredrag, er jeg ikke enig med ham i, fordi jeg er bange for, at Meget derved vil lide, og at navnlig mange Umyndige vil lide. Naar det ikke var Tilfældet, kunde man jo nok bruge den Kur, som det ærede Medlem mente kunde anvendes, skjøndt jeg frygter for, at det vil blive en meget lang Kur, der vilde dræbe ikke saa faa Forældre, medens det nye Græs skulde voge op ved Siden af det gamle Væsen. Der er et andet Standpunkt, som jeg finder meget tiltalende, det er det rene Friskolestandpunkt. Jeg tror i Grunden ikke, at det i sin Renhed er kommet til Orde her i Thinget, men det eksisterer dog privat blandt Folk; det er det Standpunkt at se alt det Gamle kuldstøvet og det Hele erstattet af Friskolevæsenet. Jeg vil sige, at jeg ikke er angst for en saadan Reform, denne Radikalisme; men jeg tror alligevel, at selv denne Reform ikke vilde være tjent med, om man vilde foretage en saadan Akt, ifølge hvilken det Frie skulde voge op derved, at en Lov slettede alt det Gamle ud; thi naar Principet skulde være holdbart i og for sig, skulde det ikke fordrø Andet end: giv os Plads. Jeg tror ikke, at det nye Princip vil være tjent med noget Saadant, som jeg nævnedes, og jeg tror heller ikke, at Sagen selv vilde være tjent dermed, thi vi vide jo, at de vedkommende Børn i det langt overveiende Tal tilhøre fattige Gjenn, som ikke vilde kunne faa sig ved denne Maade at udføre § 85 i Grundloven paa, selv om det var os tilladt at gaa bort fra denne Hovedbestemmelse i § 85. Jeg tror derfor, at hvis et saadant Standpunkt skulde indtages her, maatte vi ikke alene forlange en Lov, der sagde: væk med alt det Gamle; men vi maatte forlange en Lov, der fremkaldte det Nye, nemlig nye Midler til nye Principer til Friskoletanken, til Friskoleprincipet, ifølge hvilket de fattige Børn kunne faa den Undervisning, der i alt Fald var dem tiltrækt ved Grundlovens § 85. Men for saa vidt se vi jo vel, at det jo vilde blive en Reform i to Akter, først det Gamle slettet og saa det Nye, Pengemidlerne til Friskolen. Men saa kommer atter det Spørgsmaal, om en saadan Omvæltning for det Første svarede til vor sundige danske Natur — til min Natur svarer den i alt Fald ikke, saa radikal er jeg ikke — eller om man dernæst kunde antage, at der egentlig vilde trives Noget derved. Jeg tror det ikke. Jeg tror derfor ikke,

at der vil være Nogen her i Salen, der fuldst ud vil have det Princip: det Gamle væk, kun det Nye. Der er derimod en anden Betragtning, som siger, og det er ogsaa hørt udenfor denne Sal, at Friskolevæsenet egentlig er noget Urdidt, og at det er Statskolevæsenet, det først og fremmest kommer an paa, naar vi ville have Noget udrettet; Friskolevæsenet skal kun i det Højeste taales, naar det kan støtte sig selv, og som det ærede Medlem, der sidst havde Ordet, yttrede, naar det kan yde sin væsentlige Eftærd ved Siden af til det officielle Skolevæsen. Det er Statskolestandpunktet rent og bart. Det glæder mig, at dette Standpunkt ikke eksklusivt udelukkende i og for sig har fundet Forvarere her i denne Sal. Jeg siger, det glæder mig, fordi der i de forskellige Nuancer i Anskuelserne om Tilstanden som den er, og Tilstanden som den burde være, ligger Forhaabninger om, at man ved gjensidige Forhandlinger kunne naa noget i Retning af Forbedring. Det er det Standpunkt, som eksisterer andetsteds, og hvortil Sommes Anskuelser her i Salen nærme sig. Jeg tror imidlertid ikke, at det har Ud sigt til at vinde frem her i Landet ikke blot ikke ved Hjælp af dette Folkething, men heller ikke ved noget af de efterkommende. Dertil er vor Udvilling i Friskolerethingen gaaet for stærkt fremad, og dertil er der for mange gode Kræfter oppe i Friskolevæsenets Tjeneste, som kræve Plads for sig selv, uden dog derfor at tænke paa at rydde alt Andet af Veien. Den Retning, der snarest kan faa sine Tanker gennemførte med Hensyn til Skolens Reform, tror jeg, er den, der søger at unde begge Retninger Plads og erkjender det Bestaaendes Ret samtidig med, at den ønsker en større Frihed og bedre Billaar for det Nye, der vil og maa frem. Kunde vi ved en Behandling af Skolesagen komme til den Erkjendelse, at en Lov, der skal komme igjennem her og i det Hele vinde frem til sit endelige Maal, maa have denne Karakter af Agtelse for det Bestaaende, der paa mangfoldige Maader trænger til Forbedring, saa at det kan præges af den nye Udsaaend, samtidig med at den har Agtelse for det Nye, der er kommet op, saa at det kan vinde Fred paa den Plads, det kræver, og i det Hele vinde friere Billaar, jeg siger, jo mere en saadan Betragtning kan gjøre sig gjældende her, jo mere tror jeg, at der er Ud sigt til, at man fra de forskellige Sider kan samles om et fælles Maal. Det var ledet af denne Betragtning, at vi arbejdede i et Udvalg for sex Aar siden. Der var visse Grundregler, som vi ønskede, at Ministeriet skulde udarbejde i